

поширенням інфекції на всі листя включно з прапорцевим.

Найкращі за показниками лінії та сорти рекомендовані як джерела стійкості до збудника

септоріозної некротичної плямистості. Деякі лінії вже залучені в селекційну роботу.

Ключові слова: септоріоз, стійкість, некротична плямистість.

УДК 633.11:575:58.0352

САУЛЯК Н. І.*, ТРАСКОВЕЦЬКА В. А., ВАСИЛЬЄВ О. А.

Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення НААН України, Овідіопільська дорога, 3, м. Одеса, Україна

*email: nadjasauljak@gmail.com

СТІЙКІСТЬ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ДО ПОПУЛЯЦІЇ ЗБУДНИКА БОРОШНИСТОЇ РОСИ *BLUMERIA GRAMINIS* (DC) SPEER F. SP. *TRITICI* В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ (2023–2024 РР.)

У Степовій зоні України борошніста роса (*Blumeria graminis* (DC) Speer f. sp. *tritici*) є одним з основних захворювань пшениці озимої. Прояви хвороби спостерігаються кожного року особливо в північних та центральних районах. В останні роки через зміни клімату на більш посушливий вона дещо втратила свої позиції. Але патоген має високу біолого-екологічну пластичність і виживає за рахунок розвитку на молодих рослинах пшениці озимої ранньої весни, пізньої осені і навіть частково взимку. Хвороба досить шкодочинна особливо на сприятливих сортах у вологі роки на зрошенні та на високому агрофоні. Селекція пшениці на стійкість до збудника борошністої роси, в комплексі з іншими хворобами, є найбільш екологічно та економічно виправданим методом захисту озимої пшениці. Оптимальним є варіант, коли сорт стійкий та не потребує використання на ньому фунгіцидних препаратів або їх кількості мінімальна. Тому для ефективної організації захисту сортів потрібна інформація про їх стійкість до патогену.

Ціллю нашого дослідження було вивчити стійкість до борошністої роси районуваних та перспективних сортів селекції СГІ як на ювенільній так і на стадії дорослої рослини. Дослідження проводили у 2023–2024 роках. Взимку в умовах штучного клімату вивчали стійкість сортів на ювенільній стадії при штучному інфікуванні конідіоспорами гриба, які були отримані з зимуючої форми – клейстотецій – та розмножені на високосприятливому сорті. В польових умовах, у розсаднику листостеблових хвороб, на провокаційному фоні провели дослідження стійкості сортів на стадії дорослої рослини. Умови навесні 2024 року були сприятливі для розвитку борошністої роси. Дощова та прохолодна погода привела до епіфітотійного розвитку хвороби в окремих вогнищах. Оцінку матеріалу проводили згідно загальноприйнятих методик (Бабаянц О. В., Бабаянц Л. Т., 2019)

Вивчали 51 районуваний та перспективний сортів. За результатами дослідження їх поділили на групи за ступеню стійкості. До високосприятливих та сприйнятливих віднесли ті, які максимально уразилися як на ювенільній стадії (тип ураження S, VS, інтенсивність 60–100%) так і на

стадії дорослої рослини (бал 1–3). До цієї групи належать 38 сортів, тобто більшість досліджуваних. Ці сорти не мають механізмів стійкості, хвороба розвивається на них активно, починаючи з ювенільної стадії і швидко досягає прапорцевого та передпрапорцевого листка на стадії дорослої рослини. При сприятливих умовах для розвитку хвороби на цих сортах є необхідність використання фунгіцидних препаратів.

Друга група – це сорти, які на ювенільній стадії були сприйнятливі, а на стадії дорослої рослини виявили стійкість (бал–6). До цієї групи віднесли сорти 'Палітра', 'Дума', 'Господарка', 'Добродійка', 'Перемога'. Як бачимо вище перелічені сорти мають деякі механізми вікової горизонтальної стійкості. Хвороба повільно розвивається на них та на стадії дорослої рослини не піднімається вище середнього шару листя. Але на ювенільній стадії на цих сортах іде накопичення інфекції, що може призвести до зниження продуктивної кущистості та інших показників.

Третя група – це сорти помірносприйнятливі на ювенільній стадії (інтенсивність ураження до 25%) та стійкі (бал 6–7) на стадії дорослої рослини. Це сорти 'Творчість', 'Позиція', 'Житниця'. Четверта група – це сорти високо стійкі як на ювенільній стадії (тип ураження R, VR) так і на стадії дорослої рослини (бал 7–8). Це сорти 'Загадка', 'Злагода'. Вони звичайно є найбільш цінними бо стійкість їх стабільна у часі. На них не йде накопичення інфекції. Можемо припустити наявність у цих сортів механізмів як горизонтальної так і вертикальної стійкості. Зазвичай використання фунгіцидних препаратів на цих сортах не потрібно.

Таким чином серед усіх досліджуваних сортів лише 'Творчість', 'Позиція', 'Житниця', 'Загадка', 'Злагода' мають надійний захист проти борошністої роси, їх стійкість стабільна в часі, об'єднує як механізми горизонтальної, так і вертикальної стійкості. При вирощуванні цих сортів можна уникнути використання пестицидів. Крім того, вище перелічені сорти рекомендуємо використовувати як джерела стійкості до борошністої роси при селекції на цю якість.

Ключові слова: стійкість, джерело стійкості, борошніста роса.